

Idea zrównoważonego rozwoju stanowi odpowiedź na narastające negatywne skutki przyjętego modelu rozwojowego ludzkości oraz procesu globalizacji. Przede wszystkim, wskazuje się na postępujące zanieczyszczenie środowiska, ograniczenie bioróżnorodności oraz zwiększenie czynników ryzyka dla zdrowia ludzkiego. Nie bez znaczenia pozostaje szybkie zużycie nieodnawialnych zasobów naturalnych. Problemy społeczno-gospodarcze pojawiają się też w państwach rozwiniętych, uważanych za beneficjentów globalizacji. Koncepcja zrównoważonego rozwoju zyskała konkretny wymiar w ramach dokumentów przygotowywanych pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych.

W opinii autora pracy odesłanie do zrównoważonego rozwoju w większości przypadków stanowi podstawę do rekonstrukcji zasady prawnej zrównoważonego rozwoju, która posiada również cechy klauzuli generalnej oraz normy programowej. W szczególności można mówić o konstytucyjnej zasadzie zrównoważonego rozwoju. Autor niniejszej dysertacji uważa, że z normy tej wynika obowiązek wszystkich organów państwa do realizacji postulatów zrównoważonego rozwoju. Dotyczy to nie tylko ochrony środowiska, ale także poprawy jakości życia ludności. Obowiązek ten powinien być realizowany za pomocą przyznanych danym organom kompetencji. Oznacza to również realizację funkcji prawotwórczej. Konstytucyjna zasada zrównoważonego rozwoju doznaje prawnych oraz pozaprawnych ograniczeń. Ograniczenia prawne są związane z kontekstem normatywnym w postaci innych konstytucyjnych zasad prawa, takich jak zasada legalizmu, zasada demokratycznego państwa prawnego czy też zasada ochrony prawa własności. Pozaprawne ograniczenia wynikają z faktycznych trudności w realizacji postulatów zrównoważonego rozwoju.

Ustawowe odesłanie do zrównoważonego rozwoju, które zostało ujęte w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, także stanowi podstawę dla rekonstrukcji zasady prawnej zrównoważonego rozwoju, która jest jednocześnie klauzulą generalną oraz normą programową. Obowiązkiem organów władzy publicznej, które uczestniczą w procesie planistycznym, jest dążenie do realizacji postulatów zrównoważonego rozwoju. Oznacza to nie tylko ochronę środowiska, ale też kreowanie przestrzeni przyjaznej dla życia ludzi. Dodatkowo została ona wyróżniona przez ustawodawcę jako jedna z głównych zasad prowadzenia polityki przestrzennej oraz planowania przestrzennego. Mimo tego sama norma-zasada zrównoważonego rozwoju nie ma znaczenia dla procesu planowania przestrzennego. Wynika to z konstrukcji prawnej władztwa planistycznego. Zasada zrównoważonego rozwoju jest wymogiem podejmowania racjonalnych rozstrzygnięć planistycznych, które powinny prowadzić do realizacji postulatów zrównoważonego rozwoju w aspekcie przestrzennym. Skoro nie można badać racjonalności rozstrzygnięć planistycznych z uwagi na samodzielność gminy, to wypełnienie czy też

niewypełnienie wspomnianej normy-zasady nie ma żadnego znaczenia prawnego. Innymi słowy, niewypełnienie tej zasady nie rodzi żadnych negatywnych konsekwencji prawnych dla gminy.

Autor niniejszej pracy ocenia negatywnie brak celowościowej kontroli aktów planistycznych. Wbrew pozorom, planowanie przestrzenne nie jest jedynie sprawą lokalnych społeczności. Właściwe zagospodarowanie przestrzenne jest ważne dla państwa i ogółu społeczeństwa, gdyż warunkuje zrównoważony rozwój. Zakres władztwa planistycznego gminy jest zbyt szeroki i nie zapewnia realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Można rozważyć przekazanie władztwa planistycznego innemu organowi, który nie byłby organem jednostki samorządu terytorialnego (np. komisji planistycznej). Inne rozwiązanie mogłoby polegać na powołaniu specjalnego organu samorządowego, na wzór samorządowych kolegiów odwoławczych, który sprawowałby funkcję „drugiej instancji” w zakresie merytorycznych postanowień aktów planowania przestrzennego.

09.10.2024r.

Robert Ołtar